

VERKIEZINGEN

Over twee weken is het zover. Nederland gaat naar de stembus voor het waterschap. De opkomst zou hoger moeten zijn dan in 2008 doordat de verkiezingen nu samenvallen met die van Provinciale Staten. Voor de waterschappen is het een ware vuurproef, want na afloop vinden verschillende evaluaties plaats. WaterForum zet een aantal reacties uit het veld op een rij.

Hooggespannen verwachtingen van stembusgang

Kiezer heeft lot waterschap in de hand

Door Adriaan van Hooijdonk en Esther Rasenberg

De verwachtingen van de verkiezingen zijn bij alle waterschappen hooggespannen. Uit een schriftelijke enquête van WaterForum blijkt dat ze bijna allemaal rekenen op een hogere opkomst dan in 2008. Destijds nam slechts 23% van de stemgerechtigden de moeite per brief een stem uit te brengen. En daarmee draaiden de eerste waterschapsverkiezingen waarbij er politieke partijen werden gekozen in de ogen van de regering uit op een teleurstelling. Daarna volgde een eindeloze discussie over het bestaansrecht van de oudste vorm van democratisch bestuur in ons land. Zouden de waterschappen niet veel beter kunnen worden ondergebracht bij de provincies? Na veel vijven en zessen werd uiteindelijk gekozen voor een combinatie met de Provinciale Staten-verkiezingen waarbij een extra stembus wordt neergezet. De discussie is echter nog niet beslecht. Tijdens een van de evaluaties van de aanstaande verkiezingen zal het systeem van 'belang-betaling-zeggenschap' onder de loep worden genomen door de Adviescommissie Water.

Nederlands bestel uniek

Peter Glas, voorzitter van de Unie van Waterschappen wijst erop dat al jaren de opkomstcijfers van alle verkiezingen onder druk staan. De waterschapsverkiezingen vormen volgens hem dus zeker geen uitzondering, al was het vorige opkomstpercentage wel erg laag in vergelijking met andere

verkiezingen. Blijven werken aan de herkenbaarheid, toegankelijkheid en maatschappelijke afspiegeling van de waterschapsbesturen is volgens hem essentieel. Glas verwacht én hoopt dat heel veel mensen gaan stemmen. Hoeveel precies, laat hij in het midden. Toch vindt hij het van groot belang dat zoveel mogelijk mensen de gang naar de stembus maken. "Goed waterbeheer is cruciaal voor het voortbestaan, de gezondheid en de welvaart van ons land, nationaal en lokaal. Bovendien is het uniek dat we in Nederland specifiek voor water belasting heffen. Daarbij mogen degenen die er belang bij hebben direct de keuzes bepalen. Internationaal kijkt men met bewondering hoe wij het hier hebben geregeld." Glas benadrukt dat het bestaansrecht van de waterschappen, net zo min als bij andere overheden, niet afhangt van de opkomst bij de verkiezingen. "De legitimiteit van de waterschapsbesturen is gegarandeerd doordat er een wettelijk kiesrecht is. Nederland kent immers geen kiesplicht. Bovendien blijkt dat de relatief lage opkomst ook deels wordt veroorzaakt doordat burgers tevreden zijn over de taakuitoefening door de waterschappen."

Uit de WaterForum-enquête blijkt verder dat het merendeel van de waterschappen de verkiezingen als een succes bestempelen als 'de procedures goed verlopen'. Glas wijst erop dat dit jaar voor het eerst op één dag tegelijk twee landelijk gehouden verkiezingen plaatsvinden. "Dat is voor veel partijen

Roerige geschiedenis

Voor 1974 wezen de gemeenteraden de vertegenwoordigers aan voor de huidige categorie ingezetenen (destijds de huishoudelijke vervuilers en de eigenaren van de gebouwde eigendommen). Drie jaar later, in 1977, drong de regering aan op rechtstreekse verkiezingen met open kandidaatstelling voor de categorieën eigenaren gebouwd, industriële vervuilers en de gebruikers van bedrijfsgebouwen en voor de categorie huishoudelijke vervuilers die zou moeten opgaan in de nieuwe categorie ingezetenen.

Dit leidde tot verwerking in de Waterschapswet; artikel 11, eerste lid, dat bepaalt dat het algemeen bestuur van een waterschap is samengesteld uit vertegenwoordigers van categorieën van belanghebbenden bij de uitoefening

van de taken van het waterschap.

Passend bij het waterschap als openbaar lichaam dat alleen belast is met waterstaatkundige taken.

Huurders mochten, naast grondbezitters en huiseigenaren, pas in 1997 via directe verkiezingen meestemmen voor hun vertegenwoordigers. Voor 2007 gold voor de verkiezing van het waterschapsbestuur een personenstelsel. In 2007 werd dit personenstelsel vervangen door een lijstenstelsel, een groepering van kandidaten in lijsten met een eigen visie en programma is wenselijker dan een personenstelsel. In 2007 besloot de regering de verkiezingen af te schaffen voor de andere categorieën en te werken met benoemde in plaats van gekozen bestuursleden. In 2008 vonden voor het eerst verkiezingen op basis van dit nieuwe kiesstelsel. In het regeerakkoord is vastgelegd dat de waterschapsverkiezingen gelijktijdig gaan plaatsvinden met die van Provinciale Staten.

spannend. De provincies die hun verkiezingen moeten delen, de waterschappen die voor het eerst via de stembus worden gekozen, maar ook voor de gemeenten. Die zijn immers verantwoordelijk voor het logistieke proces rond de twee verkiezingen.”

Politisering

De WaterForum-enquête toont verder aan dat relatief veel nieuwe partijen met de verkiezingen meedoen. Relatief nieuwe landelijke politieke partijen zoals 50Plus en de PVV stellen zich nu ook in veel waterschappen verkiesbaar. Bij de vorige verkiezingen mochten voor het eerst partijen als zodanig meedoen, maar slechts een deel van hen was toen geïnteresseerd. Nu lijkt de politisering van de waterschapsverkiezingen door te zetten.

Opvallend is bijvoorbeeld de grootschalige deelname van 50Plus. “Bij consultatie van de provinciale afdelingsbesturen bleek er enorme belangstelling te zijn om aan de waterschapsverkiezingen deel te nemen. 50Plus heeft kandidaten in uiteindelijk 20 van de 22 waterschappen waar verkiezingen plaatsvinden”, vertelt Frits Colnot, verkiezingscoördinator van de partij.

Het is zelfs zo dat kandidaten zich verkiesbaar kunnen stellen voor zowel de provincie als voor het waterschap. Het is echter niet toegestaan in beide besturen plaats te

nemen. Een kandidaat moet dus na verkozen te zijn in twee bestuursorganen een keuze maken: of zitting nemen in het algemeen bestuur van een waterschap dan wel plaats nemen in Provinciale Staten.

Hans Middendorp van de Algemene Waterschapspartij is niet verbaasd dat er meer belangstelling is vanuit de landelijke politieke partijen. “Door fusies en het wegvallen van deelgemeentes zijn er minder bestuurlijke functies te vergeven. Je ziet dat veel van die oude bestuurders zich nu verkiesbaar stellen voor het waterschap.”

‘Verwongen democratie’

Tweede Kamerlid Gerard Schouw van D66 heeft een probleem met de waterschapsverkiezingen omdat het werk bij een waterschap vooral is gebaseerd op vakinhoudelijke kennis. “Het is nog maar de vraag of politieke partijen het werk anders gaan invullen. In waterschapsbesturen zijn er zelden politieke conflicten en er is geen beleidsvrijheid. Wij vinden dit dus een verwongen democratie en zijn voor integratie van de waterschapsbesturen in de provinciale besturen.”

Een mening die wordt weerlegd door Peter Glas. “Het waterbeheer in Nederland is juist succesvol door de autonomie en expertise van het waterschap. En door het gegeven dat 85% van de financiering decentraal is. Ervaringen uit het verleden en in het buitenland leren ons dat politieke afwegingen vaak

Wat kosten de waterschapsverkiezingen?

Aan de verkiezingen hangt een prijskaartje. De waterschappen betalen eenmalig een bedrag van € 23,8 mln aan de gemeenten voor de organisatie van de verkiezingen. De Unie van Waterschappen probeert mensen samen met de provincies en het Rijk bewust te maken van het feit dat er op 18 maart twee verkiezingen zijn. Het is overigens aan de partijen zelf om hun standpunten naar voren te brengen en daarmee kiezers te winnen. Daarnaast heeft ieder waterschap zijn eigen Kieskompas waar partijen een bijdrage aan hebben geleverd om de burger te laten zien wat er te kiezen valt.

De waterschappen hebben ervoor gekozen geen grootschalige campagne in te zetten. De kracht zit volgens hen in de regio waar werkzaamheden van het waterschap dicht in de leefomgeving van mensen plaatsvinden. Het fusiewaterschap Vechtstromen dat al in 2013 verkiezingen had, investeerde destijds € 1 mln in een publiekscampagne. Toch viel de opkomst tegen: slechts 20% van de kiezers bracht zijn stem uit.

gemaakt worden met het oog op de korte termijn. Als het gaat om de fysieke veiligheid en leefbaarheid mogen we daar niet ondoordacht mee experimenteren. De Oeso heeft het 'governance'-model van het waterbeheer een 'global reference' genoemd. Ook voor de toekomst, en de toekomstige waterthema's in onze maatschappij zullen de expertise en autonomie van de waterschappen van grote waarde zijn." Een thema dat hoog op alle agenda's staat, zijn de geborgde zetels. Daarbij gaat het om zetels in het waterschapsbestuur die niet via directe verkiezingen worden ingevuld. Ze komen toe aan agrariërs, ondernemers en natuurorganisaties die duidelijke belangen hebben bij de beslissingen die de waterschappen nemen. Veel partijen willen er vanaf. Volgens Gerard Schouw is dat zelfs de wens 'van 99 op de 100 kiezers'. "De enige inbreng die de geborgde zetels nu hebben, is om de waterrekening naar burgers te verschuiven." Hans Middendorp van de Algemene Waterschapspartij sluit zich daarbij aan: "Het is een overblijfsel van het oude systeem. Het is misschien effectiever om de geborgde belangen onder te brengen in een aparte adviescommissie voor het dagelijks bestuur. Dat kan eerder bij het proces worden betrokken en op die manier effectiever bijsturen."

Peter Glas ziet niets in verandering van het huidige stelsel. "Waterschappen zijn immers functionele overheden. En dat houdt in dat in het bestuur van een waterschap

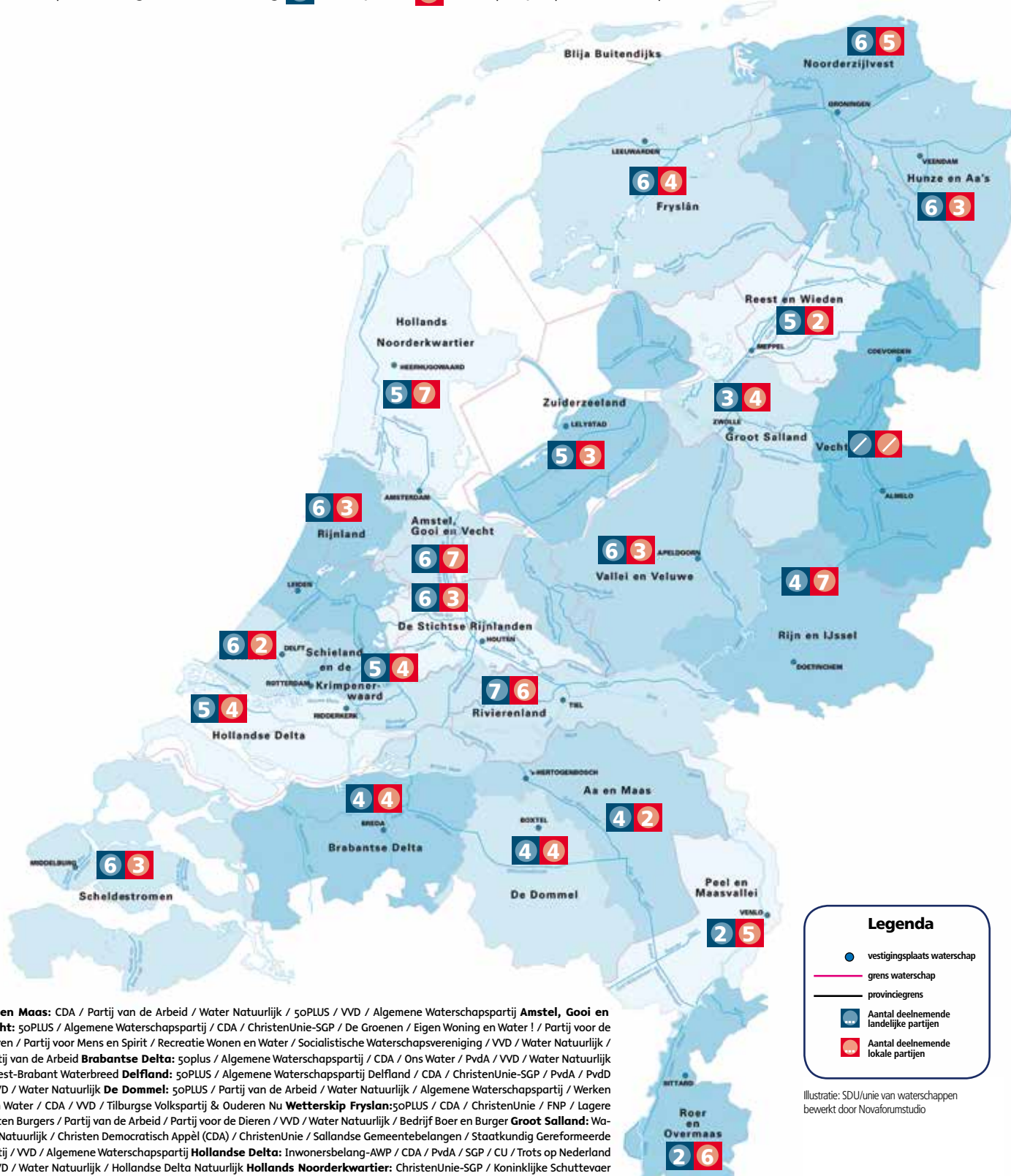
vertegenwoordigers van vier categorieën zitten die belang hebben bij de specifieke werkzaamheden. De vertegenwoordigers van de burgers worden gekozen via algemene verkiezingen. Dat er ook nog drie andere categorieën zijn, is juist bedoeld om ervoor te zorgen dat de groeperingen die baat hebben bij functioneel waterbeheer mee kunnen praten. Hun geluid moet worden gehoord. Daarbij gaat het in eerste instantie niet om de getalsmatige macht, maar om de praktijkervaring van alle watergebruikers aan boord te hebben. De direct gekozen vertegenwoordigers van de burgers hebben bij wet overigens altijd de meerderheid in een waterschapsbestuur."

Functionele overheden

Minister Melanie Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu (IenM) gaf in februari vorig jaar aan dat ze een voorstander is van de geborgde zetels, maar dat ze er tijdens de evaluatie van het waterschapsbestel nog wel naar wil kijken. Er vinden overigens verschillende evaluaties plaats. Zo gaat het ministerie van Binnenlandse Zaken het proces evalueren, omdat de waterschapsverkiezingen nu ook onder de Kieswet vallen. Daarnaast heeft het ministerie de Adviescommissie Water gevraagd de samenstelling van de waterschapsbesturen te evalueren. De Tweede Kamer heeft minister Schultz hierom gevraagd. De minister heeft toegezegd de uitkomsten voor de zomer naar de Kamer te sturen. ♣

Waterschapskaart van Nederland

Waterschapsverkiezingen 2015 verdeling landelijke en lokale partijen per waterschap

Aa en Maas: CDA / Partij van de Arbeid / Water Natuurlijk / 50PLUS / VVD / Algemene Waterschapspartij **Amstel, Gooi en Vecht:** 50PLUS / Algemene Waterschapspartij / CDA / ChristenUnie-SGP / De Groenen / Eigen Woning en Water ! / Partij voor de Dieren / Partij voor Mens en Spirit / Recreatie Wonen en Water / Socialistische Waterschapsvereniging / VVD / Water Natuurlijk / Partij van de Arbeid **Brabantse Delta:** 50plus / Algemene Waterschapspartij / CDA / Ons Water / PvdA / VVD / Water Natuurlijk / West-Brabant Waterbreed **Delfland:** 50PLUS / Algemene Waterschapspartij Delfland / CDA / ChristenUnie-SGP / PvdA / PvdD / VVD / Water Natuurlijk **De Dommel:** 50PLUS / Partij van de Arbeid / Water Natuurlijk / Algemene Waterschapspartij / Werken aan Water / CDA / VVD / Tilburgse Volkspartij & Ouderen Nu **Wetterskip Fryslân:**50PLUS / CDA / ChristenUnie / FNP / Lagere Lasten Burgers / Partij van de Arbeid / Partij voor de Dieren / VVD / Water Natuurlijk / Bedrijf Boer en Burger **Groot Salland:** Water Natuurlijk / Christen Democratisch Appèl (CDA) / ChristenUnie / Sallandse Gemeentebelangen / Staatkundig Gereformeerde Partij / VVD / Algemene Waterschapspartij **Hollandse Delta:** Inwonersbelang-AWP / CDA / PvdA / SGP / CU / Trots op Nederland / VVD / Water Natuurlijk / Hollandse Delta Natuurlijk **Hollands Noorderkwartier:** ChristenUnie-SGP / Koninklijke Schuttevaer / CDA / 50PLUS / Water Natuurlijk / VVD / Groen, Water & Land / Algemene Waterschapspartij / Boeren Burgers Waterbelang / PvdA / Partij voor Mens en Spirit / Gewest NH/U KNSB **Hunze en Aa's:** 50plus / Algemene Waterschapspartij / Betaalbaar Water / Christen Democratisch Appèl (CDA) / ChristenUnie / Partij van de Arbeid / Partij voor de Dieren / VVD / Water Natuurlijk **Noorderzijvest:** Water Natuurlijk / CDA / VVD / Partij voor de Dieren / Algemene Waterschapspartij / ChristenUnie / Partij van de Arbeid / Partij voor Mens en Spirit / 50PLUS / Betaalbaar Water / Werk aan Water **Peel en Maasvallei:** Waterbelang Land van Weert en Leudal / Waterbelang Horst-Helden-Beesel / Waterbelang Venray en Maasduinen / Water Natuurlijk / Waterbelang Venlo / VVD / 50PLUS **Reest en Wieden:** 50PLUS / Algemene waterschapspartij / CDA / ChristenUnie / Partij van de Arbeid / VVD / Water Natuurlijk **Rijn en IJssel:** CDA / Water Natuurlijk / Partij van de Arbeid / VVD / Vrienden van de Berkel / Vereniging Kleine Kernen Gelderland / Algemene Waterschapspartij / Ondernemend Waterschap / 50PLUS / Blanco Lijst / De Groenen **Rijnland:**VVD / CDA / Algemene Waterschapspartij / Partij van de Arbeid / Water Natuurlijk / ChristenUnie-SGP / Partij voor Mens en Spirit / 50PLUS / Partij voor de Dieren / Water Natuurlijk / Algemene Waterschapspartij / ChristenUnie / Staatkundig Gereformeerde Partij / VVD / Blanco Lijst / Huiseigenaren / Lokale Regiobelangen **Rivierenland / Partij voor de Dieren / PSP'92 Rivierenland / 50PLUS / CDA / Partij van de Arbeid / VVD / Vrienden van de Berkel / Vereniging Kleine Kernen Gelderland / Algemene Waterschapspartij / Waterbelang Maastricht / Waterbelang Heuvelland / Waterbelang Westelijke Mijnstreek / Waterbelang Midden-Limburg **Scheldestromen** Water Natuurlijk / CDA / Partij van de Arbeid / Staatkundig Gereformeerde Partij / Algemene Waterschapspartij Zeeland / Waterschapspartij Zeeuws-Vlaanderen / VVD / Partij voor Zeeland / 50PLUS / ChristenUnie **Schieland en Krimpenerwaard:** 50PLUS / Algemene Waterschapspartij / CDA / SGP-ChristenUnie / DWLK: Helder als water / Partij van de Arbeid / Veilig Vitaal Waterbeheer / VVD / Water Natuurlijk **De Stichtse Rijnlanden:** Staatskundig Gereformeerde Partij / Partij van de Arbeid / Water Natuurlijk / Partij voor de Dieren / VVD / ChristenUnie / Algemene Waterschapspartij / CDA / Waterschap@inwonersbelangen **Vallei en Veluwe:** 50PLUS / Algemene waterschapspartij / CDA / ChristenUnie / Lokaal waterbeheer / Partij van de Arbeid / Staatkundig Gereformeerde Partij / VVD / Water Natuurlijk **Zuiderzeeland:** 50PLUS / Algemene Waterschapspartij / CDA / ChristenUnie / Staatkundig Gereformeerde Partij / VVD / Werk aan Water / Water, Wonen en Natuur**

Legenda

- vestigingsplaats waterschap
- grens waterschap
- provinciegrens
- Aantal deelnemende landelijke partijen
- Aantal deelnemende lokale partijen

Illustratie: SDU/unie in waterschappen bewerkt door Novaforumstudio

Belangrijkste thema's van partijen

Het Kieskompas biedt inzicht in de belangrijkste standpunten van de partijen die aan de waterschapsverkiezingen deelnemen.

De **Algemene Waterschapspartij** stelt deskundigheid en betrokkenheid bij water voorop. De AWP zoekt een goede balans tussen de vier watertaken: waterveiligheid, wateroverlast, waterzuivering en waterkwaliteit. De partij is voorstander van nieuwe waternatuur waar dat kan, maar wel voor een schappelijke prijs. De AWP is principieel onafhankelijk is van de landelijke politieke partijen.

50Plus, dat in de meeste waterschappen meedoet, vindt het belangrijk om overstromingen te voorkomen door de bescherming van goede dijken. De partij is het er niet mee eens dat burgers daarvoor meer moeten gaan betalen in vergelijking met agrariërs. Verder pleit 50Plus voor natuurlijke wateropvang, terugdringing van versterking en het bevorderen van recreatiemogelijkheden.

De inzet van het **CDA** is om de tarieven de komende jaren niet meer te laten stijgen of hooguit met het inflatiepercentage. Samenwerken met boeren en tuinders blijft belangrijk om de waterkwaliteit en het waterpeil te verbeteren. Burgerparticipatie bij grote projecten helpt volgens het CDA om het noodzakelijke draagvlak bij inwoners te vergroten.

De **Partij voor de Dieren** wil veel meer aandacht voor duurzaam water- en natuurbeheer. Visveilige gemalen, schonere water (minder fosfaat en bestrijdingsmiddelen), een einde aan de 'wrede en geldverslindende muskusrattenjacht' en een stop op vermaak met dieren zoals hengelen, zijn een aantal van speerpunten in het verkiezingsprogramma.

Bij de **VVD** staat veiligheid, droge voeten en voldoende zoetwater bovenaan. Waterkwaliteit is belangrijk voor een gezond watersysteem, voor alles wat groeit en bloeit. Met zo laag mogelijke lasten voor burger en bedrijven.

De **PvdA** pleit onder meer voor waterschapsbelasting naar draagkracht, de zwaarste lasten op de sterkste schouders. Ook zet de partij in op 'een sterke volksvertegenwoordiging, een deugdelijk toezicht en respect voor een goede bedrijfsvoering, inclusief effectieve rampenbestrijding en solidariteit met toekomstige generaties.'

Verrassende nieuwkomers

Naast de gevestigde landelijke partijen en verschillende water- en natuurpartijen, dienen zich ook enkele partijen uit onverwachte hoek aan voor de waterschapsbesturen. Zo maakt seniorenpartij 50Plus zich in bijna alle waterschappen op voor de stembusstrijd. Een andere verrassing is de Partij Mens en Spirit (MenS), een in 2008 opgerichte partij, die aan de verkiezingen in de waterschappen Rijnland, Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht (AGV) en Noorderzijvest deelneemt. In het programma staat onder meer 'de menselijkheid centraal en wordt de natuur als hoogste goed gezien'.

www.kieskompas.nl

Meer over de verkiezingen

Waterforum Online besteedt in aanloop naar 18 maart veel aandacht aan de waterschapsverkiezingen, onder meer met interviews, achtergrondartikelen over de belangrijkste thema's in de verkiezingen en met opiniestukken uit de watersector.

www.waterforum.net/wsv2015